

การประยุกต์ใช้ศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากร วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ Applying the precepts 5 to improve the lives of clergy personnel Ram College.

พระปลัดกิตติ ยุตติธโร
พระสุวิจักขณ์ กุลยศยังกูร, พระสมพร อนาลโย (สะอิ่งรัมย์)
Phra-Palad Kittti Yuttidharo
Phra- Suwichakn Kulyotchayangkhul , phraSomporn Analayo
(Saaingram)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Buriram Buddhist College
Corresponding Author, Email : Somsmile51@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ เรื่อง “การประยุกต์ใช้ศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ คือ การปรับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าหาศาสตร์สมัยใหม่ โดยการใช้ศาสตร์สมัยใหม่เป็นตัวตั้งแล้วนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นส่วนเสริม เพื่อช่วยให้เกิดความสมบูรณ์ทางด้านศีลธรรมของบุคลากรวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ การประยุกต์ใช้ศีล 5 จึงเป็นการปรับใช้ประโยชน์ในศีล 5 ซึ่งเป็นการปรับใช้หลักธรรมให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ เมื่อปฏิบัติศีล 5 ก็จะเป็นมนุษย์ที่ความสมบูรณ์ มีกายเป็นปกติ มีวาจาเป็นปกติ มีใจเป็นปกติ และจะต้องมีความสามัคคี ไม่มีความขัดแย้งซึ่งตึงเตนกัน ก็จะสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ได้ และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

คำสำคัญ: การประยุกต์, พัฒนาคุณภาพชีวิต, บุคลากรวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

Abstract

Articles titled “Application 5 precepts to improve the lives of the personnel collegiate chapter Ram” The research found that Improving the quality of life of personnel Ram College of priests is to adapt the principles of Buddhism into modern science. By using modern science is already the leading principle in Buddhism is optional. To help ensure the integrity of moral disciplines in the college world.

Applying the precepts 5. It is deployed in five precepts, the principles apply to different situations. In the life and improving the quality of life of the personnel on duty Ram College of disciplines. When performing baptisms 5 is a man of integrity. There’s a regular There is usually a word that is common and has to be unity. There is no conflict between rival You can improve the lives of the world’s clergy personnel College. And can coexist peacefully.

Keywords: Apply, Quality of life, Priest Ram College staff

บทนำ

ในสังคมเมืองค์กรหน่วยงานต่างๆ มากมาย การบริหารงานแต่ละองค์กรก็มีปัญหา มากมาย เพราะแนวคิดและการทำงานร่วมกันของบุคลากรแต่คนก็มีความแตกต่างกัน ในวิทยา สงฆ์บุรีรัมย์ก็เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีปัญหา เพราะบุคลากรมีจำนวนมากถึง ๗4 รูป/คน จึงเป็น เรื่องธรรมดาที่มีปัญหาในการบริหารและทำงานร่วมกัน การบริหารงานบุคลากรที่เป็นคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ตำแหน่งต่าง ๆ จำเป็นต้องประยุกต์ใช้ศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากร วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ และเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งบางประการที่ยังแก้ไขไม่ได้ ซึ่งการแก้ไข ปัญหาี้ต้องใช้หลักศีล 5 เพราะศีล 5 จะช่วยควบคุมพฤติกรรมต่างๆ ทางกาย ทางวาจาและ ทางใจให้เรียบร้อยดีงาม ในองค์กรวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ วิทยาลัยสงฆ์และวิทยาเขตต่างๆ ของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนั้น เป็นมหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์ซึ่งเป็นผู้นำทางจิต วิญญาณ กล่าวคือ เป็นผู้นำทางด้านจริยธรรมและคุณธรรม คือความประพฤติดีงามและปฏิบัติ ชอบตามหลักพระธรรมวินัย เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และสังคมสืบไป

1. ความเป็นมาของศีล 5

ก่อนสมัยพุทธกาลต้นเหตุและความเป็นมาของศีล 5 นั้น ในครั้งที่พระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ ณ เมืองมาตุลา แคว้นมคธ พระองค์ทรงรับสั่งให้ภิกษุทั้งหลายเข้าเฝ้า และตรัสกับภิกษุเหล่านั้นว่า ให้มีตนและธรรมเป็นที่พึ่ง ไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง ให้มีความเพียร มีสติ มีสัมปชัญญะ เจริญสติปัญญา 4 และพระองค์ทรงตรัสถึงเรื่องของพระเจ้าจักรพรรดินามว่า พระเจ้าทัฬหะเนมิ และเรื่องรัตนะ ๗ ประการ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 80-81: 59-60) คือ (1) จักรแก้ว (2) ช้างแก้ว (3) ม้าแก้ว (4) มณีแก้ว (5) นางแก้ว (๖) คหบดีแก้ว และ (๗) ปริณายกแก้ว พระเจ้าทัฬหะเนมิตรัสรับสั่งให้ราชบุรุษคอยดูจักรแก้วเคลื่อนจากฐานเมื่อไรให้มาบอก เมื่อจักรแก้วเคลื่อนที่ราชบุรุษจึงไปกราบทูล พระองค์จึงตรัสเรียกพระราชบุตรองค์ใหญ่มาเข้าเฝ้ามอบพระราชสมบัติให้และพระองค์ก็ออกผนวชเป็นบรรพชิต เมื่อผนวชเป็นพระราชาฤๅศรบ ๗ วัน จักรแก้วก็อันตรธานหายไป พระราชาองค์ใหม่ทรงเสียพระทัยจึงได้เข้าเฝ้า พระราชาฤๅศ ผู้เป็นพระราชบิดานั้น พระองค์ทรงตรัสว่า จักแก้วเป็นของให้กันไม่ได้ และทรงแนะนำให้บำเพ็ญ จักกวัตติวัตร เป็นข้อปฏิบัติของพระเจ้าจักรพรรดิ เมื่อปฏิบัติแล้วจักรแก้วอันเป็นทิพย์ก็เกิดขึ้นกับพระราชารักษาอุบาสกศีลในวัน 15 คำ พระราชาทรงกราบทูลถามว่า เรื่องจักกวัตติวัตรเป็นอย่างไร พระราชาฤๅศตรัสตอบว่า (1) จงอาศัยธรรมเคารพในธรรม และคุ้มครองมนุษย์และสัตว์ด้วยความเป็นธรรมไม่ยอมให้อธรรมเกิดขึ้น (2) ผู้ใดไม่มีทรัพย์มอบทรัพย์ให้ (3) เข้าไปหาสมณพราหมณ์ผู้เว้นจากความมัวเมาประมาท ตั้งอยู่ในขันติหรือความอดทน โสรจจะ ความเสียม และถามถึงสิ่งที่เป็นกุศล อุกุศล มีโทษ ไม่มีโทษ ควรเสพ ไม่ควรเสพ ประโยชน์ ไม่ใช่ประโยชน์ และเพื่อความสุตลอดกาล เมื่อพระราชาได้ฟังแล้วก็นำวัตรอันประเสริฐไปปฏิบัติศีล 5 นั้น เกิดขึ้นมาพร้อมกับโลกมนุษย์ ซึ่งมีมาก่อนสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าเห็นว่าเป็นสิ่งดีงาม พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติขึ้นเป็นหมวดหมู่เพื่อให้ปฏิบัติตามเพศของตน เช่น พระภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา และฆราวาสศีล คือ ความเป็นปกติ และเป็นวินัยทางธรรมเบื้องต้นของมนุษย์ 5 ประการ (พระภิกษุสามเณร (เผด็จ ทตตชีโว), 2540: 12) ไว้สำหรับมนุษย์ปฏิบัติ ศีลถ้าเรามองผิวเผินเป็นการรักษากายและวาจาเท่านั้น แต่การจะรักษากายและวาจาได้นั้น ต้องรักษาใจเป็นสำคัญ การรักษาศีลก็เท่ากับการขัดเกลาจิตใจให้ผ่องใส โดยใช้ศีลเป็นตัวควบคุมจิตใจไม่ให้คิดทำความชั่ว (แก้วธारा, 2557: 13)

ศีล 5 ประกอบด้วยสิกขาบท หรือข้อที่ควรศึกษา สำเนียง ปฏิบัติด้วยการละเว้นจากสิ่งที่ไม่ควรกระทำ 5 ประการ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 286: 246) คือ

1. เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์
2. เจตนางดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้

3. เจตนางดเว้นจากการประพตติผิตในกาม

4. เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ

5. เจตนางดเว้นจากการเสพของมึน คือ สุรา เมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

ดังนั้น การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพตติผิตในกาม การพูดเท็จ และการเสพของมึนเมานั้น เป็นบาปทุจริต ควรเว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพตติผิตในกาม เว้นจากการพูดเท็จ และเว้นจากการเสพของมึนเมอันเป็นสาเหตุแห่งความประมาทนี้

2. การประยุกต์ใช้ศีล 5

การประยุกต์ หมายถึง การปรับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าหาศาสตร์สมัยใหม่ โดยการใช้ศาสตร์สมัยใหม่เป็นตัวตั้งแล้วนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นส่วนเสริม เพื่อช่วยให้เกิดความสมบูรณ์ด้วยมิติทางศีลธรรมในศาสนา ซึ่งใช้กับการศึกษาในรูปแบบธรรมประยุกต์ หรือที่เรียกว่า ธรรมวิทยาหรือธรรมโมโลยี (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), 2557: 22) (Dhammology) คำว่า การประยุกต์ศีล 5 ในที่นี้ จึงหมายถึงการปรับใช้ประโยชน์ในศีล 5 ซึ่งเป็นการปรับใช้หลักธรรมให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยศาสตร์สมัยใหม่เป็นสะพาน เพื่อจะช่วยให้หลักธรรมเป็นอภิลักขณ์ไม่ล้าสมัย เพราะสามารถปรับเข้ากับวิถีชีวิตของคนในยุคปัจจุบันได้ และเป็นการช่วยนำศีลธรรมให้กลับมาสู่โลกนี้ด้วย เมื่อใดที่มนุษย์รักษาศีล 5 ได้ครบ ความเป็นมนุษย์ก็มีความสมบูรณ์ มีกายเป็นปกติ มีวาจาเป็นปกติ และมีใจเป็นปกติ เมื่อใดประพตติผิตศีล 5 ความเป็นมนุษย์ก็จะลดลงไปตามส่วน ศีล 5 จึงเป็นเครื่องวัดศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ว่าจะมีมากน้อยเพียงใด และเป็นหลักมนุษยธรรม หรือหลักธรรมที่ปฏิบัติแล้วทำให้เป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ การรักษาศีล 5 จึงเป็นปกติของมนุษย์ ซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำสุด หรือเป็นวินัยทางธรรมเบื้องต้น 5 ประการ ซึ่งจะควบคุมมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข (พระภิกษุวิริยคุณ (เผด็จ ทตตชีโว), 2540: 16) ศีล 5 นั้น เป็นหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และเป็นหลักปฏิบัติของชาวพุทธและชาวโลกด้วย ซึ่งมนุษย์ในสมัยก่อนนั้นยังเป็นผู้มีความปกติดีอยู่ คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพตติผิตในกาม ไม่พูดเท็จ และไม่เสพของมึนเมมา เมื่อต่อมาได้วิวัฒนาการขึ้นทั้งในด้านดีและด้านไม่ดี ซึ่งในปัจจุบันนี้สังคมมนุษย์ให้ความสำคัญวัตถุภายนอกมาก แต่ตรงกันข้ามทางด้านจิตใจกับเสื่อมถอยลงจากศีลธรรมและคุณธรรมไปเรื่อย ๆ ผู้คนให้ความสำคัญกับวัตถุภายนอกที่เป็นทรัพย์สินเงินทอง ไม่ให้ความสำคัญทางด้านจิตใจ ด้วยเหตุนี้คนในสังคมปัจจุบันจึงมีกิเลสครอบงำจิตใจ ทำให้เกิดความโลภ ความโกรธ ความหลง และประพตติผิตในศีล 5 ซึ่งก่อให้เกิดการเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินกัน การจะมีความสุขในการอยู่ร่วมกันของบุคลากร

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์นั้น จะต้องประยุกต์ศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ต้องประกอบด้วยหลักการ คือ (1) หลักป้องกันการฆ่าสัตว์ (2) หลักป้องกันการลักทรัพย์ (3) หลักป้องกันการประพฤตินิดในกาม (4) หลักป้องกันการพูดเท็จ และ(5) หลักป้องกันการเสพของมีนเมา (พระอภิการกิตติ ยุตติธโร, 2559: 172-175)

1) หลักป้องกันการฆ่าสัตว์

1. ไม่ฆ่าด้วยตนเอง คือ ไม่ลงมือฆ่าเขาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ไม่ลงมือฆ่าด้วยการใช้อาวุธ มีด ปืน ระเบิด หรืออาวุธอื่น ๆ ที่สามารถฆ่าให้ถึงแก่ความตายได้ หรือไม่ลงมือฆ่าด้วยยาพิษ ซึ่งบริโภคเข้าไปแล้วสามารถทำให้ตายได้ และไม่ลงมือฆ่าด้วยวิธีการอื่น ๆ เป็นต้น

(1) ไม่จ้างให้เขาฆ่า คือ ไม่จ้างวานให้เขาฆ่าด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ไม่จ้างวานให้เขาฆ่าด้วยการใช้อาวุธ มีด ปืน ระเบิด หรืออาวุธอื่น ๆ ที่สามารถฆ่าให้ถึงแก่ความตายได้ ไม่จ้างวานให้เขาฆ่าด้วยยาพิษซึ่งบริโภคแล้วถึงแก่ความตายได้ และไม่จ้างวานให้เขาฆ่าด้วยวิธีการต่าง ๆ เป็นต้น

(2) ไม่สนับสนุนให้เขาฆ่า คือ ไม่สนับสนุนส่งเสริมให้เขาฆ่าด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ไม่ให้การสนับสนุนส่งเสริมให้ใช้อาวุธ มีด ปืน ระเบิด หรืออาวุธอื่น ๆ ที่สามารถฆ่าให้ถึงแก่ความตายได้ ไม่สนับสนุนให้เขาฆ่าด้วยยาพิษ ซึ่งบริโภคแล้วทำให้ถึงแก่ความตายได้ และไม่สนับสนุนให้เขาฆ่าด้วยวิธีการอื่น ๆ เป็นต้น

(3) ไม่ชี้เบาะแสให้เขาฆ่า คือ ไม่บอกที่อยู่หรือที่ซ่อนตัวของเขา เช่น พาเขาไปยังที่อยู่หรือที่ซ่อนตัวของบุคคลที่เขาต้องการจะฆ่า และเป็นสายสืบหาตัวและที่อยู่ของเขาเพื่อบอกให้เขารู้แล้วตามไปฆ่า เป็นต้น

(4) ไม่ทำให้เขาเข้าใจผิดแล้วฆ่า คือ ไม่ทำให้เขาเข้าใจผิดแล้วฆ่าด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ไม่ทำให้เขาเข้าใจผิดในการใช้อาวุธ มีด ปืน ระเบิด หรืออาวุธอื่น ๆ ที่สามารถฆ่าให้ถึงแก่ความตายได้ ไม่ทำให้เขาเข้าใจผิดว่านี่ไม่ใช่ยาพิษ จึงบริโภคเข้าไปแล้วทำให้ถึงแก่ความตาย และไม่ทำให้เขาเข้าใจผิดแล้วฆ่าด้วยวิธีการอื่น ๆ เป็นต้น

2) หลักป้องกันการลักทรัพย์

(1) ไม่ลักทรัพย์ด้วยตนเอง คือ ไม่ลงมือลักทรัพย์เขาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ไม่ลงมือลักทรัพย์ของเขามา หรือไม่ทำให้ทรัพย์สินของเขาสูญหายไป และไม่ทำให้ทรัพย์สินของเขาเกิดความพินาศย่อยยับไป เป็นต้น

(2) ไม่จ้างให้เขาลักทรัพย์ คือ ไม่จ้างวานให้เขาลักทรัพย์ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ไม่จ้างวานให้เขาลักทรัพย์ผู้อื่นมา หรือไม่ทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นสูญหายไป และไม่ทำให้ทรัพย์สิน

ของผู้อื่นเกิดความพินาศย่อยยับไป เป็นต้น

(3) ไม่สนับสนุนให้เขาลักทรัพย์ คือ ไม่สนับสนุนให้เขาลักทรัพย์ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ไม่สนับสนุนให้เขาลักทรัพย์ของผู้อื่นมาขาย หรือไม่ปกปิดเอาทรัพย์ที่เขาลักขโมยมาเพื่อแบ่งกัน และไม่สนับสนุนให้เขาลักทรัพย์มาขายให้ตนเพื่อเอากำไร เป็นต้น

(4) ไม่ชี้เบาะแสให้เขาลักทรัพย์ คือ ไม่ชี้ทางให้เขารู้เบาะแสที่อยู่แห่งของผู้อื่น เช่นการทำให้เขารู้ว่าบุคคลนั้นมีเงินทองอยู่บ้านมาก หรือบุคคลนั้นเขากำลังไปเบิกเงินที่ธนาคารมาเป็นจำนวนมาก เป็นต้น

(5) ไม่รับซื้อทรัพย์ที่เขาลักมา คือ ไม่รับซื้อทรัพย์ที่เขาลักขโมยมาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ไม่รับซื้อเอาทรัพย์ที่เขาลักขโมยของผู้อื่นมาขาย หรือไม่ปกปิดเอาทรัพย์ที่เขาลักขโมยมา เพื่อแบ่งกัน และไม่ซื้อเอาทรัพย์ที่เขาลักขโมยมาเพื่อขายเอากำไร เป็นต้น

3) หลักป้องกันการประพฤติดินในกาม

(1) ไม่ประพฤติดินต่อภรรยาและสามีเขา คือ ไม่ประพฤติดินต่อสามีและภรรยาเขาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ไม่พูดเกี้ยวในเชิงชู้สาวกับสามีและภรรยาเขา หรือไม่ชักชวนให้สามีและภรรยาเขามาร่วมหลับนอนกับตน และไม่ล่อลวงสามีและภรรยาเขาด้วยวิธีการมอมเหล้า มอมยานอนหลับ หรือมอมยากระตุ้นเพื่อให้เกิดอารมณ์ทางเพศแล้วร่วมหลับนอนกับตนเอง เป็นต้น

(2) ไม่ประพฤติดินต่อบุตรและธิดาเขา คือ ไม่ประพฤติดินต่อบุตรและธิดาเขาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ไม่พูดเกี้ยวในเชิงชู้สาวกับบุตรและธิดาเขา หรือไม่ชักชวนให้บุตรและธิดาเขามาร่วมหลับนอนกับตน และไม่ล่อลวงบุตรและธิดาเขาด้วยวิธีการมอมเหล้า มอมยานอนหลับ หรือมอมยากระตุ้นเพื่อให้เกิดอารมณ์ทางเพศแล้วร่วมหลับนอนกับตนเอง เป็นต้น

(3) ไม่บังคับขืนใจเขา คือ ไม่บังคับขืนใจเขา เช่น ไม่พูดข่มขู่เขาให้ร่วมหลับนอนกับตนด้วยวิธีการต่าง ๆ หรือไม่ใช้กำลังทุบตีเพื่อให้ยินยอมหลับนอนกับตน และไม่ฆ่าข่มขืนเขาเพื่อระบายความใคร่ของตนเอง เป็นต้น

(4) ไม่ค้าประเวณีเอง คือ ไม่ค้าประเวณี เช่น ไม่ชักจูงให้เขามาขายบริการทางเพศหรือไม่ซื้อตัวเขามาให้ขายบริการทางเพศด้วยวิธีการต่าง ๆ และไม่ลักพาตัวเขามาให้ขายบริการทางเพศ เพื่อประโยชน์ของตนเอง เป็นต้น

(5) ไม่สนับสนุนให้เขาค้าประเวณี คือ ไม่สนับสนุนให้เขาค้าประเวณีด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ไม่พูดจูงใจให้เขามาขายบริการทางเพศ หรือไม่พูดชี้แนะให้เขาเห็นผลประโยชน์แล้วมาขายบริการทางเพศ และไม่ให้ผลประโยชน์แก่เขาที่จะเป็นแรงผลักดันให้เขามาขายบริการทางเพศตามความต้องการของตนเอง เป็นต้น

4) หลักป้องกันการพูดเท็จ

(1) ไม่พูดเท็จต่อเขา คือ ไม่พูดเท็จโกหกเขา เช่น ไม่พูดคำเท็จที่เป็นคำไม่จริงต่อเขาด้วยวิธีการต่าง ๆ หรือไม่พูดคำเท็จบิดเบือนต่อเขา และไม่พูดเท็จให้เขาเข้าใจผิดคาดเคลื่อนจากความจริง เป็นต้น

(2) ไม่พูดหลอกลวงเขา คือ ไม่หลอกลวงเขา เช่น ไม่พูดคำเท็จหลอกลวงเขาด้วยวิธีการต่าง ๆ หรือไม่พูดคำบิดเบือนหลอกลวงเขา และไม่พูดหลอกลวงให้เขาเข้าใจผิดหลงเชื่อว่า เป็น เรื่องจริง เป็นต้น

(3) ไม่พูดล่อลวงเขา คือ ไม่ล่อลวงเขา เช่น ไม่พูดคำล่อลวงต่อเขาด้วยวิธีการต่าง ๆ หรือไม่พูดคำบิดเบือนล่อลวงเขา ไม่พูดล่อลวงให้เขาเข้าใจผิดหลงเชื่อว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องจริง เป็นต้น

(4) ไม่พูดให้เขาเข้าใจผิด คือ ไม่พูดให้เขาเข้าใจผิดด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ไม่พูดให้เขาเข้าใจผิดคิดว่าเป็นความจริง หรือไม่พูดให้เขาเข้าใจผิดจากความจริง และไม่พูดให้เขาเข้าใจผิดหลงเชื่อว่าเป็นความจริง เป็นต้น

(5) ไม่พูดให้เขาหลงเชื่อ คือ ไม่พูดให้เขาหลงเชื่อด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ไม่พูดบิดเบือนจากความจริงให้เขาเชื่อว่าเป็นความจริง หรือไม่พูดบิดเบือนให้เขาเข้าใจผิด และไม่พูดบิดเบือนจากความจริงให้เขาเข้าใจผิดหลงเชื่อว่าเป็นความจริง เป็นต้น

5) หลักป้องกันการเสพของมีนเมา

(1) ไม่เสพของมีนเมา คือ ไม่เสพของมีนเมาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ไม่ดื่มสุรา เบียร์ กัญชา ฝิ่น เฮโรอีน ยาบ้า ยาไอซ์ ให้โทษ และไม่เสพของมีนเมาให้โทษทุกชนิด

(2) ไม่เลี้ยงสุราของมีนเมา คือ ไม่เลี้ยงสุราและของมีนเมาชนิดต่าง ๆ เช่น สุรา เบียร์ กัญชา ฝิ่น เฮโรอีน ยาบ้า ยาไอซ์ บุหรี่ และสิ่งเสพติดให้โทษชนิดต่าง ๆ

(3) ไม่สนับสนุนให้เขาดื่มสุรา คือ ไม่สนับสนุนให้เขาดื่มสุราและของมีนเมาทุกชนิด เช่น สุรา เบียร์ กัญชา ฝิ่น เฮโรอีน ยาบ้า ยาไอซ์ และสิ่งเสพติดให้โทษชนิดต่าง ๆ

(4) ไม่ขายสุราของมีนเมาทุกชนิด คือ ไม่ค้าขายสุราของมีนเมาทุกชนิด เช่น สุรา เบียร์ กัญชา ฝิ่น เฮโรอีน ยาบ้า ยาไอซ์ บุหรี่ และสิ่งเสพติดให้โทษชนิดต่าง ๆ

(5) ไม่ผลิตสุราและสิ่งมีนเมาทุกชนิด คือ ไม่ผลิตสุราของมีนเมาทุกชนิด เช่น สุรา เบียร์ กัญชา ฝิ่น เฮโรอีน ยาบ้า ยาไอซ์ บุหรี่ และสิ่งเสพติดให้โทษชนิดต่าง ๆ

ที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า หลักเบญจศีลหรือศีล 5 และเบญจธรรมหรือธรรม 5 หลักธรรมทั้ง 2 นี้ มีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกัน คือ การไม่เบียดเบียนชีวิตทำให้เกิดความเมตตากรุณา

การไม่ลัทธิพหุทำให้เกิดการประกอบอาชีพสุจริต การไม่ประพฤตินิดในกามทำให้เกิดการสำรวมในกาม การไม่พูดเท็จทำให้เกิดการพูดคำสัตย์จริง และการไม่เสพของมีนเมาอันเป็นเหตุให้เกิดความประมาท แต่ทำให้เกิดสติสัมปชัญญะ

3. การพัฒนาคุณภาพชีวิต

คำว่า “พัฒนา” หมายถึง ทำให้เจริญ (สมาพร สุขสำอางค์, ม.ป.ป: 300) ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมาย พัฒนา คือ การทำให้เจริญ การทำให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นและเจริญขึ้น เช่น การพัฒนาชุมชน พัฒนาประเทศ เป็นการทำให้สิ่งเหล่านั้นให้ดีขึ้น และเจริญขึ้นตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ให้ได้ดียิ่งขึ้น ในความเข้าใจแบบสมัยใหม่การพัฒนา คือการทำให้เจริญในด้านวัตถุ รูปแบบ และในเชิงปริมาณ เช่น ถนนหนทาง ตึกรามบ้านช่อง ดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจ เป็นต้น การพัฒนา ในแง่ของพุทธศาสนา คือการพัฒนาคนทั้งในด้านร่างกายและจิตใจโดยเน้นในด้านคุณภาพชีวิตและหลักของความถูกต้องพอดี ซึ่งให้ผลประโยชน์สูงสุด ความกลมกลืน และความเกื้อกูลแก่สรรพชีวิตโดยไม่เบียดเบียน ทำลายธรรมชาติและสภาพแวดล้อม การพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงต้องพัฒนาทางด้านวัตถุและพัฒนาทางด้านจิตใจควบคู่กัน

1) การพัฒนาดน คำว่า “การพัฒนาดน” (Self-deiopment) หมายถึง การกระทำเพื่อการเจริญส่วนตน ซึ่งเป็นความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ด้านความมุ่งมั่นปรารถนาและค่านิยมอันเป็นพฤติกรรมภายใน ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมภายนอกด้านการกระทำที่ดี เพื่อนำพาชีวิตสู่ความเจริญก้าวหน้า การพัฒนาดนเป็นกระบวนการอย่างหนึ่ง เพราะมีขั้นตอนกรรมวิธีที่เกี่ยวข้องกันเป็นลูกโซ่ นับตั้งแต่การศึกษาตนเอง การรู้จักตนเอง และการประเมินตนเอง เป็นต้น ซึ่งโดยธรรมชาติของมนุษย์นั้น กระบวนการในการพัฒนาดนเองจะมีความยุ่งยากและสลับซับซ้อนมากที่สุด เพราะมนุษย์มีพฤติกรรมหลัก คือ เข้าข้างตัวเองอยู่เสมอ การพัฒนาดนเองต้องมีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงและแก้ไข เพื่อนำไปสู่ความดี ความงาม ความเจริญ โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุด คือการมีชีวิตที่มีคุณภาพ มีความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่การงานและมีความสุขในการดำเนินชีวิต ในการพัฒนาดนประกอบด้วย 3 อย่าง (พระมหาสมณง ปัจโจปการี, 2553: 148-150) คือ

- (1) เพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้ (Knowledge) มนุษย์ทุกคนเกิดมาล้วนแต่มามือเปล่า แต่ภายหลังจากเกิดมาแล้วมนุษย์จึงเริ่มมีสิ่งต่าง ๆ เรียกว่า “ทรัพย์สินสมบัติ” และสติปัญญา
- (2) เพื่อเพิ่มพูนทักษะ (Skill) และประสบการณ์ (Experience) เกิดจากการฝึกฝนและการศึกษาดูงานการอบรม เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในอาชีพที่มีอยู่ให้เจริญ

ก้าวหน้าขึ้น

(3) เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือเจตคติ (Attitude) พฤติกรรม (Behavior) ของมนุษย์จะเป็นเช่นใด กระบวนการขัดเกลาและพัฒนาตนเองจะเป็นเครื่องบ่งชี้ที่สำคัญที่สุด บุคคลที่มีการศึกษาและฝึกฝนอบรมตนเป็นประจำย่อมได้เปรียบบุคคลอื่นในสังคม ดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่า ผู้ที่ฝึกฝนตนดีแล้วย่อมเป็นผู้ประเสริฐที่สุด

อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาพฤติกรรมเพื่อความเจริญส่วนตนนั้น ควรเน้นที่พฤติกรรมภายในเป็นอันดับแรก เพราะพฤติกรรมภายในเป็นตัวควบคุมการกระทำภายนอก

1.2 การประยุกต์ใช้ศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ การพัฒนาบุคลากรวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์นั้น จะต้องแก้ปัญหาที่ตนเองก่อน ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับการทำงานของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ บุคลากรส่วนหนึ่งมีความมั่นคงในชีวิตการงาน กล่าวคือ บุคคลที่ได้รับการบรรจุแล้วก็มีชีวิตมั่นคงในหน้าที่การงานและในชีวิต แต่บุคลากรที่ยังไม่ได้รับการบรรจุก็ยังไม่มีความมั่นคงในหน้าที่การงานและในชีวิต ซึ่งเป็นปัญหาทำให้บุคลากรลาออกไปทำงานที่อื่น อีกประการหนึ่ง การทำงานของบุคลากรในวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์นั้น บางอย่างยังมีแนวคิดขัดแย้งกันอยู่ ซึ่งยังไม่เป็นเอกภาพ คือมีแนวคิดในทางเดียวกัน จึงเป็นปัญหาในการบริหารงานและการทำงานร่วมกันของบุคลากร บางคนก็มีอุปนิสัยใจร้อนขาดสติยับยั้งและขาดความอดทน อดกลั้น ในการทำงานร่วมกัน จึงมีพฤติกรรมบางอย่างไม่เหมาะสมเกิดการขัดแย้งกัน ทางความคิด ทำให้เกิดผลกระทบต่อมหาวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ การป้องกันปัญหาการขัดแย้งที่อาจจะนำไปสู่การทำร้ายกันทั้งทางกายและวาจา นั้น จะต้องการรักษาศีล 5 ไม่ละเมิดศีลข้อที่ 1 คือ ปาณาติบาต การเบียดเบียนชีวิตหรือการฆ่า การสังหาร (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2448: 30) การทำร้ายร่างกายกันหรือการแจ้งความใส่ร้ายกันโดยการดำเนินคดีในกรณีต่าง ๆ ในการรักษาศีลข้อที่ 1 จะทำให้มีความมั่นคงในชีวิต และอีกปัญหาหนึ่งปัญหาความมั่นคงในทรัพย์สิน การละเมิดศีลข้อที่ 2 คือ อทินนาทาน การประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 30) การรักษาศีลข้อที่ 2 จึงเป็นหลักความมั่นคงในทรัพย์สิน เพราะทำให้ทรัพย์สินมีความปลอดภัยจากการโจรกรรมต่าง ๆ เช่น การลักทรัพย์ ฉกชิง วิ่งราว ปล้น จี้ ฉ้อโกงทรัพย์ เป็นต้น การรักษาศีล 5 นี้จะทำให้มีความปลอดภัยจากการประทุษร้ายร่างกายและประทุษร้ายทรัพย์สิน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคลากรวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ด้วยหลักศีล 5 และธรรม 5 คือ (1) การไม่เบียดเบียนชีวิตทำให้เกิดความเมตตาการุณา (2) การไม่ลักทรัพย์ทำให้เกิดการประกอบอาชีพสุจริต (3) การไม่ประทุษร้ายในกามทำให้เกิดการสำรวมในกาม (4) การไม่พูดเท็จทำให้

เกิดการพูดคำสัตย์จริง และ (5) การไม่เสพของมีนเมาอันเป็นเหตุให้เกิดความประมาททำให้เกิดสติสัมปชัญญะ ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้น คำสอนทั้งหมดเป็นระบบปฏิบัติ ซึ่งคำสอนเป็นสังขธรรมที่เกิดจากประสบการณ์จริงหรือการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า คำสอนจะให้ผลอย่างแท้จริงเฉพาะผู้ที่นำไปปฏิบัติเท่านั้น ศิลก็อยู่ในลักษณะเดียวกัน แม้ว่าจะเป็นคำสอนระดับพื้นฐาน แต่ถ้าคนนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้องแล้ว จะมีความสัมพันธ์กับระบบอื่น ๆ และพัฒนาขึ้นไปจนถึงระดับสูงสุดได้ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ศิลปะเป็นอย่างนี้ ปัญญาเป็นอย่างนี้ สมานิที่ศิลปอบรมแล้ว ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก ปัญญาที่สมาธิอบรมแล้ว ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก จิตที่ปัญญาบ่มแล้ว ย่อมหลุดพ้นจากอาสวะโดยสิ้นเชิง คือ จากกามาสวะ ภวาสวะ และอวิชชาสวะ” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 10 ข้อ 14: 73) จากพระพุทธพจน์ดังกล่าวจะเห็นได้ชัดเจนว่า ศิลมีความสำคัญยิ่งที่จะเป็นตัวเชื่อมโยงในการพัฒนาคนให้เข้าถึงคุณธรรมทุกระดับ จนถึงเป้าหมายในระดับสูงสุดทางพระพุทธศาสนา คือ นิพพาน ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนในบทสรุปศิลปะ 5 ว่า “สี่เลนะ สุขตัง ยันติ, สี่เลนะ โภคสัมปทา, สี่เลนะ นิพพุตัง ยันติ” บุคคลจะไปสู่สุคติได้ก็เพราะศิลปะ จะมีความสมบูรณ์ด้วยในโภคทรัพย์ได้ก็เพราะศิลปะ และจะบรรลุถึงนิพพานได้ก็เพราะศิลปะ ดังนั้น คุณประโยชน์ของศิลปะ 5 จึงเป็นสิ่งที่นำไปสู่เป้าหมาย 3 ประการ (พระศรีคัมภีร์ญาณ, 2554: 255) คือ (1) นำไปสู่สุคติ (2) นำไปสู่โภคทรัพย์ ใน 2 ข้อนี้เป็นเป้าหมายในระดับโลกียะหรือในระดับวิถีชีวิต ส่วนในข้อที่ 3 นั้น นำไปสู่นิพพาน เป็นเป้าหมายสูงสุดในระดับโลกุตระหรือระดับอุดมคติ

ศิลปะ 5 ถือได้ว่าเป็นกฎระเบียบอยู่คู่กับสังคมพุทธของไทยมาก่อนที่จะมีการร่างกฎหมายขึ้นมาเพื่อบังคับใช้ ซึ่งตัวศิลปะเองนอกจากจะเป็นพื้นฐานธรรมของปัจเจกบุคคลแล้ว ศิลยังถือได้ว่าเป็นหมวดธรรมที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคมอีกด้วย ดังนั้น ศิลจึงครอบคลุมเรื่องการจัดระเบียบชีวิตด้านนอกทั้งหมด เท่าที่จะช่วยทำสภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปกิจการทั้งหลายของหมู่ชน ความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม จึงสอดคล้องกับการที่ชีวิตด้านในที่เจริญงอกงามนั้น จะสะท้อนผลดีงามออกมาแก่ชีวิตด้านนอกคือเหมาะแก่การที่ทุกๆ คนจะพากันปฏิบัติตามหลักศิลปะ สมานิ ปัญญาโดยเฉพาะ จะได้สามารถฝึกจิตและปัญญาให้เจริญ เพื่อจะได้ประสบชีวิตที่มีความสุขแท้จริง พร้อมด้วยจิตใจที่เป็นอิสระผ่องใสเบิกบานในท่ามกลางสังคมและสภาพแวดล้อมที่สงบเรียบร้อยมีนรมย์และร่มเย็นเป็นสุข (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2549: 448) การรักษาศิลปะพื้นฐานหรือศิลปะ 5 ซึ่งเป็นข้อกำหนดอย่างต่ำ หรือหลักความประพฤติอย่างน้อยที่สุดในระดับศิลปะย่อมก่อให้เกิดความปกติเรียบร้อยดีงาม แก่ผู้ประพฤติ กระทั่งภาพรวมของสังคมย่อมเกิดความสงบเรียบร้อย ดังในสรภังคชาดกกล่าวถึงศิลปะไว้ดังนี้ “บุคคลใดในโลกนี้ สำรวมกาย วาจา ใจ ไม่ทำบาปกรรมอะไร ไม่พูดเหลวไหล เพราะเหตุแห่งตน บัณฑิต

เรียกคนเช่นนั้นว่า ผู้มีศีล” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 27 ข้อ 76: 607)

และในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ได้แสดงเกี่ยวกับศีลไว้ ดังนี้ “ธรรมทั้งหลายมีเจตนาเป็นต้น ของบุคคลผู้งดเว้นจากปาณาติบาตเป็นต้นอยู่ที่ศีลของบุคคลผู้บำเพ็ญวัตรปฏิบัติอยู่ที่ศีล ชื่อว่าศีล” (พระพุทธโฆสเถระ, 2548: 9) เพราะเจตนารมณ์แห่งศีล 5 ย่อมเป็นหลักพื้นฐานในการควบคุม กาย วาจา อันจะส่งผลดีต่อตนเองและสังคม

จากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน ส่งผลให้คุณธรรมประจำตัวปัจเจกบุคคล ลดลงในหลาย ๆ ด้าน เช่น ปล่อยตนเองให้หลงไปตามกิเลสตัณหา ความอยากต่าง ๆ จนขาด ความยับยั้งชั่งใจ ยึดมั่นในศักดิ์ศรีอย่างมงายไม่คำนึงถึงความถูกต้องชอบธรรม ไม่นำปัญญา มาพิจารณาเหตุผล ขาดความยำเกรงต่อกฎหมายบ้านเมือง สร้างเวรภัยต่อกันไม่สิ้นสุด ขาดความ ละอายเกรงกลัวต่อบาปต่อความชั่วทั้งหลาย ขาดขันติความอดทนต่อการกระทบกระทั่ง ขาด เมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ เมื่อคุณธรรมที่จะส่งเสริมความดีงามแห่งปัจเจกบุคคลลดลง ย่อม ทำให้เกิดการกระทำล่วงละเมิดศีล 5 มากขึ้น โดยไม่สามารถควบคุมกายและวาจาให้อยู่ภายใน กรอบของศีล 5 ได้ ในขณะเดียวกันปัจจุบันบุคคลยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการรักษา ศีล 5 ทำให้ไม่สามารถประพฤติตนอยู่ภายในกรอบของศีล 5 ได้ ซึ่งการรักษาศีล 5 ไม่ได้หมายถึง เฉพาะการสมาทานศีลจากพระสงฆ์แล้วนำมาปฏิบัติเท่านั้น การรักษาศีลอาจเริ่มจากตนเองก็ได้ เพียงแต่ผู้รักษาศีลต้องมีความตั้งใจงดเว้นจากการกระทำอันมิชอบ และในขณะเดียวกันการรับศีล จากพระสงฆ์ ผู้รับศีลจะมีศีลได้ด้วยการประพฤติปฏิบัติประคับประคองมิให้ล่วงละเมิดศีล รักษา ศีลมิให้ขาด หรือต่างพร้อย ด้วยการประคับประคองกาย วาจา ใจให้อยู่ในกรอบของศีล 5 รู้จัก ยับยั้งชั่งใจ บังคับ ควบคุม และฝึกอบรมจิตใจตนเองให้แสดงออกต่อสิ่งที่มากระทบ อย่างเหมาะสม ทั้งสิ่งที่น่าพึงพอใจ และไม่น่าพึงพอใจ เพื่อให้ผู้รักษาศีล 5 สามารถประพฤติตนอยู่ภายใน กรอบของศีล 5 จนกระทั่งสามารถรักษาศีล 5 ได้อย่างมั่นคง

สรุป

การประยุกต์ใช้ศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์นั้น การดำเนินชีวิตอยู่ประจำวันของคนเรานั้น ควรตั้งกฎเกณฑ์ หรือระเบียบข้อบังคับให้กับตนเอง เพื่อให้การครองชีวิตอยู่อย่างประเสริฐทั้งทางกาย วาจา และใจ นั่นคือมีศีล 5 ซึ่งเป็นหลักธรรม พื้นฐานในพระพุทธศาสนา ในการดำเนินชีวิตของบุุคคลทั่วไปในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถ นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองขึ้นได้ หากได้นำศีลเอาไปใช้ในชีวิตประจำ ย่อมเกิดประโยชน์ต่อการ ดำรงชีพ เช่น ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ไม่อยากได้สิ่งของคนอื่น ไม่นอกใจคู่ครองของตนเอง

ไม่โกหก และไม่เสพสิ่งที่ทำให้ขาดสติ ถ้าประพฤติตนอยู่ในกรอบศีลธรรมเหล่านี้เบื้องต้น ในสังคมทุกระดับคงไม่มีปัญหาในด้านต่างๆ จะเห็นได้ว่า ศีล 5 นั้นมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต แต่สังคมไทยส่วนมากยังคงไม่ให้ความสำคัญ หรือเห็นเป็นเพียงแค่รับมาตามวัฒนธรรมสืบกันมา เท่านั้น ดังนั้น ควรมีการปลูกฝังและสร้างความตระหนักในศีล 5 ซึ่งศีล 5 จะเป็นศีลขั้นพื้นฐานที่ของบุคลากรวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ควรหันมาให้ความสำคัญในการปรับเปลี่ยนวิถีของวัฒนธรรมบุคลากรวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ใหม่ เพื่อให้การทำงานและการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในชีวิตในทุก ๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำงาน ครอบครัว และเรื่องสังคม โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการประพฤติปฏิบัติตนให้ดี และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ยึดมั่นในศีลธรรมจรรยา นั่นคือ ศีล 5 ซึ่งเป็นหลักศีลธรรมพื้นฐาน และหลักเบื้องต้นในการดำเนินชีวิตอย่างสมบูรณ์แบบ เพื่อความเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชีวิตของบุคลากรวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์และ ในสังคมต่อไป

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แก้วธารา. (2557). **ศีล 5 ชูชีวิตลิขิตกรรม.** กรุงเทพมหานคร: ปราชญ์สำนักพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2549). **พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ.** พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2548). **ธรรมนุญชีวิต.** พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระพุทฺธโฆสเถระ. (2548). **คัมภีร์วิสุทธิมรรค.** แปลโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธนาเพรส.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2557). **วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ. (2554). **การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา.** **รายงานวิจัย.** มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว). (2540). **ศีล คุณค่าของความเป็นมนุษย์.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประติพจน์.
- พระมหาสนอง ปัจโจปการี. (2553). **มนุษย์กับสังคม.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งมหา

จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

พระอริการกิตติ ยุตติธโร. (2559). การประยุกต์ศิลป์ 5 เพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตของชุมชนสา
วะถี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

สมาพร สุขสำอาง. (ม.ป.ป). พจนานุกรมไทย (ฉบับนักเรียน). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชันไชน์
จัดพิมพ์.